

नीलपिच्छ उंस्त्री नीलं पिच्छं यस्य । एतेन च गे राजनिः ।

स्त्रियां जातिनात् ङीप् ।

नीलपिष्टोडी स्त्री नीलान्दीष्टो (अलुपुष्टगुह) भाषा-

प्रसिद्धे क्षुभमेदे राजनिः । [जनिः ।

नीलपुनर्गवा स्त्री भर्मा । अणुपुनर्गवायाकमेदे रा

नीलपुष्प पुं नीलं पुष्पमस्य । नीलध्वजराजे शनीलान्धाने

च । २पुन्यपुष्पं न० अलुपुन्यपराजितायां स्त्री राजनिः

अलुपुन्यं (नक्षत्रा) स्त्री ङीप् । स्वार्थं क तत्त्वैव ।

नीलपृष्ठ पुं नीलं पृष्ठं चूर्णरूपेणास्य । वज्रो "आ बोधयं

नीलपृष्ठम् उच्यते" अ० १।४२।

नीलपोरक पुं एणुमेदे सुसुतः इणुपुण्ड्रे ८०६४० इणुम्

"सुचीपत्नी नीलपोरी नैपात्रो दोषेपलक्षः । वातनाः

कफविश्रान्ताः चक्षवाया विदाहिनः" सुसुते तद्गुणदि ।

नीलफला स्त्री नील फलं यस्याः । जम्बूद्वये राजनिः ।

नीलभृङ्गराज पुं कर्म । नीलवर्णभृङ्गराजे (नीलवर्ण-

रिया) राजनिः ।

नीलमलिका स्त्री कर्म । नीलवर्णमलिकायाम् । आ-

ताञ्जलिम् यस्यापि भजते नीलमलिकाः । सुमन्त्रि-

यति योऽनन्त्यात् प्रजन्ति ते मतायुषः" सुसुतः ।

नीलमणि पुं कर्म । १२२२ नीलमणौ चाराः । नीलमण्ड्रे

इणुम् । तदर्पणात् शब्दो बाहुदेवे च नीलरत्नमण्यल

नीलमलिका स्त्री निखनमे । विलो नैवदु मकाशिका ।

नीलमाधव पुं कर्म । जगन्नाथदेवे "मेचितोऽहं हरिः

इह" मङ्गल्यं नीलमाधवम्" अ० पुं अ० ७७० ।

नीलमाष पुं निखनमे । राजमाषे राजनिः । [चङ्माका ।

नीलमौलिक पुं नीला मौलिका निमीलनं यस्य । खद्योते

नीलमृत्तिका स्त्री नीला मृत्तिका । १५५५ नाथो राजनिः

कर्मणा । २नीलवर्णमृत्तिकायाम् । नीला मृत्तिका

यत् । शतयुक्तदेयादौ त्रिः ।

नीलमेहिन् पुं नीलं तदर्थं शुक्लं मेहिन्ति निह-धिति ।

नीलवर्णमेहिन् युक्ते "पैत्तिकेयु नीलमेहिन्म" सुसुतः ।

नीलराजि पुं इतः । तमस्ततो "निशा यथाह्वयतमील-

राजयः" अ० ७७० ।

नीललोचन त्रिः नीलं लोचनं नेत्रं यस्य । नीलवर्णनेत्र-

युक्ते "शकङ्गाटी च पुरुषो जयते नीललोचनः" शाता-

शकङ्गरूपपापेन तयात्वमस्य जायते" इत्युक्तम् ।

नीललोहित पुं "वर्णवर्णनं" पा० कर्म । कश्चिन् नीले

नेत्रेण बाह्वितवर्णयुक्ते १५५५ अक्षरः । "केशाहते दि-

विकल नीललोहिततवः" अ० ७७० "इति चन्द्रो-

द्यते हरिः । नीललोहितः" अ० १५५७ "प्रजापते

वरयाभाय नीललोहिततवः इतम्" भा० आनु० १५५० ।

२निश्चितनीललोहितवर्णं शतयुते त्रिः । ३भूमिजम्बा

स्त्री अ० ७७० ।

नीललोह न० निखनमे । वर्णलोहे राजनिः ।

नीलवर्षाभू पुं वर्षायां भवति भू-क्षिप् कर्म । १५५७ अ०-

वर्षावतायां शब्दमेके च ।

नीलवल्ली स्त्री कर्म । मन्दायाम् (परगाया) रत्नमाता ।

नीलवसन त्रिः नील्या रक्तम् च नू नीलं वसनमस्य ।

१नीलवस्त्रयुक्ते शब्देचरे पुं चाराः । २वस्त्राभे च पुं

कर्म । ३नीलवर्णं वस्त्रे नीलवस्त्रादयोऽपि एष्येयुः ।

"स्त्रीक्रीडाशयनीयादौ नीलवस्त्रं न दुष्प्रति" नीलवस्त्रे

इणुम् । "परिगोचय नीलनिचोचम्" गोत० गो०

"नीलवासा एकत्रण्यलोहलक्ष्मिदि ततः प्रमगुन्दरभुजा"

(वस्त्राभः) भाग० ४।२५।

नीलवोज पुं नीलं वोजमस्य । नीलावने राजनिः शनी-

वर्णनीलवुक्तमात्रे त्रिः ।

नीलवृक्षा स्त्री कर्म । नीलवर्णं वृक्षाभेदे राजनिः ।

नीलवृक्ष पुं कर्म । अजान्ता नीलावने इक्षमेदे राजनिः ।

नीलवृत्त(क) न० नीलं वृत्तमस्य वा कप् । त्वे रत्ननिः ।

नीलवृष पुं निखनमे । विषेव वृषाणां माने इणुमेदे तद्वृष

वृत्तं पुं ७७० अ० ७७० "लोहितो यस्तु वर्णं स च पुं ७७०

च पाण्डुरः । श्वेतः सूरविवाशाभ्यां च इवो नील

उच्यते" "इ इवो नील उच्यते" इत्युक्ते । नीलवृष

स्त्रैव तत्रार्थे पारिभाषिकत्वं तस्य सामानाधिकरण्याद्योगः

नायैव इणुमृत्तियोगः । अतएव "नीलं वा इणुमृत्तियुक्ते"

देवीपुं वाक्ये व्यःसयोगः । नीलवृषप्रमोक्षेण अभा-

वासां तिलोदने" भा० आनु० १५५० अ० इणुमृत्तियुक्ते-

अणुमृत्तियोगः । "लोहितो यस्तु वर्णं स च पुं ७७०

इवः । लाङ्गू विरिषोऽपि स नीलवृषः अतः-

इति वचनेऽपि न वृत्तये पारिभाषिकत्वम् किन्तु

नीलवृषस्त्रैव सामान्याधिकरण्याद्योगात् इणुमृत्तियोगः

पूर्वोक्तहेतोः । एवं लोहितवृषमृत्तयेऽपि लोहितवृष-

स्त्रैव पारिभाषिकत्वम् यद्येकं विष्णु सं० "लोहितवृषायाः

पयस्विन्याः पयः सर्वलक्षणेमेतं नीलं लोहितं वा सस्य

पुण्यपादमृत्तियुक्तं यूपस्याच्छादकम्" । नीलवृषादयो-

ऽस्य ।